

namque divina per gradum perfectissimum essendi constitui debet.

Resp. Dist. ant. Quam gradus essendi *præcise sumptus*, conc. quam gradus essendi *a se*, neg. Quamvis *intelligere* sit nobilius *esse*, si comparentur secundum se et cum abstractione a modo essendi, est tamen imperfectius eo quod est *esse a se*, quia in hoc continentur omnes perfectiones possibiles, inter quas connumeratur ipsum intelligere.

Objic. 3.º Esse a se non est prædicatum positivum, cum significet *negationem* dependentiæ: ergo constituere nequit essentiam Dei.

Resp. Dist. ant. Non est prædicatum positivum *quoad vocem*, trans. *quoad rem significatam*, neg. Eo ipso quod *negationem* dependentiæ significat, est quid re positivum; quia dependentiæ limitationem ac proinde negationem includit.

CAPUT TERTIUM.

DE ATTRIBUTIS DEI ABSOLUTIS.

Non omnia Dei attributa, sive absoluta, sive relativa perpendere est in animo, sed præcipua tantum, eave circa quæ vel errores, vel difficultas aliqua occurrunt.

ARTICULUS PRIMUS.

De unitate et simplicitate Dei.

Prænotanda:

1.º Ex hucusque expositis circa Dei existentiam et naturam, vel jam patet, vel facile colligitur, Deum esse: 1.º *ens necessarium*, utpote a se et independentem a quovis alio existens: 2.º *ens summe perfectum*, utpote omnes perfectiones possibiles complectens, ac exinde: 3.º *infinitem*, eum infinitæ sint perfectiones possibiles.

2.º Unum dupliciter potest accipi, scilicet, *affirmative*, quatenus significat rem indivisam in se et divisam a qualibet alia; ac *negative*, seu *exclusive*, quatenus significat ens cui repugnat multiplicari numero, excludensque existentiam alterius sibi æqualis. De unitate posteriori sensu accepta quæ-

ritur, dum de Dei unitate quæritur: hæc posset dici *unicitas* ad tollendam equivocationem.

3.º Dei unitatem inficiantur aut inficiati sunt, tum Polytheistæ, qui Deorum pluralitatem adstruebant (1), tum etiam Dualistæ, quos inter eminent Manichæi, duo suprema principia, alterum boni, alterum mali, statuantes (2). Adversus quos sit,

THESIS.

Deus necessario unus seu unicus existit.

Prob. 1.º Deus est ens infinite perfectum, ut patet ex dictis, imò hæc est notio, quam omnes de Deo habent: ergo unicus necessario existit. Prob. cons. Si Deus est ens infinite perfectum, etiam est ens quo majus cogitari nequit; nam si ens aliquod eo majus aut melius posset cogitari, jam non esset infinite, sed finite perfectum: sed si Deus haberet alium Deum sibi æqualem, jam non esset ens quo majus cogitari non potest; siquidem cogitari posset Deus, qui nullum haberet parem vel æqualem, sed esset super omnia, eis supereminendo: ergo si Deus est ens infinite perfectum, et quo majus, aut melius nequit cogitari, necessario est unicus.

2.º Confirm. et ampliatur hæc ratio. Si duo sunt Dii, vel unus eorum dependet ab alio, vel non: si primum, ille qui dependet jam non erit ens independens, nec necessarium,

(1) Polytheismus diversas induit formas, quarum præcipuæ sunt: 1.º *Demonolatria*, seu cultus demonum et malorum genitorum: 2.º *Anthropolatria*, seu cultus hominum heroumve, quibus magna facinora, partim vera, partim ficta gentiles tribuebant: 3.º *Subcæismus*, seu astrorum cultus: 4.º *Zoolatria*, vel cultus animalium: 5.º *Fetichismus*, sive cultus rerum vita aut sensu carentium, ut maris, rupium, nemorum, fluviorum: 6.º *Idololatria*, stricte sumpta pro cultu imaginum et statuarum, quibus divinitatem insidere vulgus existimabat quandoque.

(2) *Dualismus* non unicum præsefert formam. Nam 1.º quidam Dualismum conficiebant ex duobus principiis, quorum alter esset summe bonum, et alter summe malum, ut Manichæi: 2.º alii ex suppositione horum duorum principiorum, ita tamen ut principium malum a bono creatum esset: 3.º alii dualismum conficiebant ex materia æterna, et ex Deo ejus ordinatore.

nec summe perfectum, ac proinde nec verus Deus. Si secundum, neutrum eorum erit verus Deus; tum quia uterque habet extra se ens aliquod, quod ipsi non subicitur; tum quia cogitari potest ens aliud utroque perfectius, quod ipsis superemineat et dominetur; ergo neutrum eorum veram infinitatem obtinet, nec possidet omnes perfectiones possibles, nec proinde est verus Deus.

Prob. 3.º Si essent plures Dii, vel differrent inter se essentialiter, vel accidentaliter, vel solo numero; pluralitas enim concipi nequit absque aliqua ratione differendi: ergo nequeunt esse summe perfecti, neque proinde veri Dii; sive enim essentialiter, sive accidentaliter, sive solo numero discriminentur, unus eorum non habebit omne id quod est in alio, nec omnem proinde possibilem entitatem. Ad rem D. Thomas: «Si igitur sint plures Dii, oportet esse plura huiusmodi perfecta; (summa, scilicet, perfectione) hoc autem est impossibile; nam si nulli eorum deest aliqua perfectio, nec aliqua imperfectio ei admiscetur, quod requiritur ad hoc quod aliquid sit simpliciter (absolute vel summe) perfectum, non erit in quo ab invicem distinguantur. Impossibile est igitur plures Deos ponere (1).»

Quod attinet ad *simplicitatem* omnimodam, eam et maximam in Deo oportet agnoscere: compositio etenim, cui simplicitas opponitur, potentialitatem, ac proinde imperfectiorem involvit; nam in composito, una pars est *in potentia* respectu alterius. Deinde, composito quævis pugnat cum ratione *primi entis* quæ cum Deo identificatur; quia, ut arguit D. Thomas, «omne compositum posterius est suis componentibus: primum ergo ens quod Deus est, ex nullis compositum est (2).»

Ergo Deus non solum excludit compositionem *physicam*, hoc est, ex partibus realiter distinctis, ut compositionem ex materia et forma, compositionem ex partibus integralibus, compositionem ex substantia et accidente, sed compositionem *metaphysicam* quoque, sive ex genere et differentia, sive

(1) *Sum. cont. Gent. lib. 1.º, cap. 42.*

(2) *Ibid. lib. 1.º cap. 48.*

ex supposito et natura, sive ex essentia et esse; Deus enim est ipsum esse purum, ac proinde simplicissimum, cui exindis quævis additio vel compositio penitus repugnat. Præclarissime igitur D. Thomas: «Hoc enim esse quod Deus est, hujus conditionis est, ut nulla sibi additio fieri possit: unde per ipsam suam puritatem est esse distinctum ab omni re (1).»

Corollarium.

Ergo Deus est actus purus nihil potentiæ, vel possibilitatis habens admixtum. Ex quo ulterius consequitur, actionem sive operationem in Deo identificari cum ejusdem substantia.

ARTICULUS SECUNDUS.

De immutabilitate ac æternitate Dei.

THESIS 1.^a

Deus est omnino immutabilis.

Hæc thesis sequitur ex dictis de simplicitate Dei; siquidem omnis mutabilitas potentialitatem involvit: si ergo Deus, utpote simplicissimus, excludit quamcunque potentialitatem, excludit similiter quamvis mutabilitatem.

Attamen,

Prob. 1.º thesis. Quævis mutatio aut mutabilitas in Deo concipiatur, vel erit in pejus, vel in melius, vel in æquale; sed nulla harum trium mutationum locum in Deo habere potest: ergo. Prob. min. Nequit mutari *in melius*; quia utpote ens infinitum ac necessarium, possibles omnes perfectiones habet: nequit mutari *in pejus*; quia desineret esse Deus; Deus enim vel non est Deus, vel est ens perfectissimum et nulla ratione deficiens: nequit mutari *in æquale*; quia quidquid Deus habet, essentialiter ac proinde immutabiliter habet; Deus enim ex eo ipsos quod est ens a se, absolute necessa-

(1) *De Ent. et Essen. cap. 6.º*

rium, ac ipsum esse subsistens, quidquid habet ex essentia necessitate habet.

Prob. 2.º Mutatio quæ in Deo conciperetur, vel esset ex parte existentia, vel ex parte perfectionum, vel ex parte operationum. Non primum; quia in Deo existentia est ipsamet essentia, ac proinde immutabilis ut ista. Non alterum; tum quia id est contra rationem entis perfectissimi, et necessarii; tum quia repugnat simplicitati divina. Non tertium; quia operationes Dei: 1.º æternitate mesurantur, ac proinde successionem, quæ mutationi inest, rejiciunt: 2.º reguntur Dei intellectu et sapientia infinita, quæ novis agendi rationibus prius incognitis non subijcitur, sicut subijcitur in nobis.

Cum immutabilitate Dei necessarium ac intimum nexum habet ejusdem æternitas; quod quidem nomen quadruplici sensu potest accipi: 1.º *latissime*, pro duratione longissima alicujus rei: 2.º *late*, pro duratione rei, quæ initium habens, fine tamen caret: 3.º *stricte*, pro duratione rei tam principio quam fine carentis, abstrahendo tamen ab ejus omnimoda immutabilitate et necessitate, ut si supponatur aliquod ens ab æterno creatum: 4.º *strictissime*, pro duratione rei omnino immutabilis, ac a se, et ex se necessario existentis.

Æternitas *strictissime* accepta, recte a Boetio definitur: *Interminabilis vitæ tota simul et perfecta possessio*. Dicitur *perfecta possessio*, quia æternitas indivisibilis in seipsa manens, continet tamen eminenter quidquid durationis est in tempore, vel aliis durationum speciebus. Additur: *interminabilis vitæ*, quia res æternitate mensurata, principio et fine caret, simulque actu semper operatur et vivit. Dicitur *tota simul*, quia est duratio omnem successionem atque mutabilitatem excludens.

Nos continua successionem ac quotidianis assuefacti mutationibus, non absque magna vi et difficultate, ad veram æternitatis ideam assurgimus; quippe imaginatio nos sensim abripit ad æternitatem cum tempore conferendam, quasi ex temporis idea, ideam æternitatis elicitori. Qui ergo errandi periculum in re hac velit vitare, præ oculis hæc habeat: 1.º Æternitas est quid infinitum, cum sit duratio entis absolute infiniti: 2.º Est etiam quid simultaneum, et actu semper præsens, cum sit duratio rei immobilis, seu prorsus immu-

tabilis: tempus vero, et est quid finitum, et est quid essentialiter successivum: 3.º Hinc æternitas, una ac indivisibilis in se manens, continet et superat integram durationem temporis absque eo quod temporis successionem, seu prius et posterius, habeat seu participet. Quodque magis est, æternitas, utpote indivisibilis, tota præsens est cuilibet parti temporis, quin idcirco desinat tota simul esse præsens reliquis temporis partibus.

THESIS 2.^a

Deus est æternus æternitate, sive stricte, sive strictissime sumpta.

Quoad æternitatem stricte sumptam, constat ex eo quod Deus sit ens necessarium et improductum, ac exinde sine principio et fine.

Quoad æternitatem strictissime acceptam, prob. 1.º Æternitas strictissime nihil est aliud quam duratio entis nulli mutabilitati subjecti; sed Deus est omnino immutabilis, ex præcedenti thesi: ergo.

2.º Deo, utpote enti perfectissimo, tribuere oportet durationem inter possibles perfectissimam; sed perfectissima inter durationis species est æternitas strictissime sumpta: ergo. Min. constat, quia ejusmodi æternitas in primis est infinita, utpote duratio entis infiniti: deinde, successionem excludit; secus enim Deus non habuisset ab initio omnem perfectionem, cum successio essentialiter includat adventum unius post aliud.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objic. 1.º cont. 1.^{am} thes. Deus mutabilitati subijcitur quoad perfectiones: ergo. Prob. ant. Creatio est aliqua perfectio; sed Deus mutationi subest ratione creationis, cum fiat de non creante creans: ergo.

Resp. Neg. ant. Ad prob. disting. min. Deus fit de non creante creans *ex parte ipsius actionis creative*, neg. *ex parte termini hujus actionis*, conc. Creatio, si spectetur quatenus actio Dei, identificatur cum ipsius omnipotentia, voluntate, et substantia; ac exinde dici nequit quod Deus fiat de non

creante creans, sicut dici nequit quod fiat de non omnipotente omnipotens. Atque sub hoc tantum respectu verum est quod creatio sit Dei perfectio; secus vero si spectetur *terminative*, vel quatenus ex ea et per eam res incipiunt existere; quoniam ex hoc nulla nova perfectio accrescit Deo, qui æque infinitus ac perfectus esset quamvis nihil unquam creasset aut crearet.

Inst. Si creativa actio cum Dei omnipotentia et substantia identificatur, semperque in Deo existit, Deus denominatur creator ab æterno; sed hanc denominationem solum in tempore recepit post mundi creationem: ergo.

Resp. Neg. maj. Denominatio namque Creatoris pertinet ad eas quæ *relativè accidentaliter* dicuntur, quæ non exurgunt nisi dum præter formam absolutam, quæ est veluti denominationis fundamentum, ponitur quoque terminus. Quamvis enim ab æterno existant in Deo omnipotentia seu actio, quæ sunt veluti fundamentum præfatæ denominationis, hæc tamen non exurgit, donec terminus actionis, seu creatura ponatur.

Objic. 2.º ac simul inst. Deus libere mundum creavit; sed actus liber repugnat immutabilitati absolutæ: ergo. Prob. min. Actus liber essentialiter est contingens ac indifferens ad utrumlibet; sed contingentia et indifferencia potentialitatem: ac proinde mutabilitatem involvunt: ergo.

Resp. Neg. min. Ad probat. disting. maj. Essentialiter est contingens ac indifferens ad utrumlibet *quoad terminum actus liberi*, conc. *quoad ipsum actum*, subd. *in creaturis*, conc. *in Deo*, neg. In creaturis, in quibus operatio a natura vel substantia operante realiter distinguitur, contingentia et indifferencia actus liberi complectitur, et terminum actus, et ipsum actum liberum, qui potest poni vel non poni, salva rei natura et substantia; ast in Deo, in quo operatio et substantia identificantur, contingentia et indifferencia solum respiciunt terminum actus. Itaque in Deo actus liber non est aliud ab actu necessario quoad entitatem, eatenusque dicitur liber, quatenus *potest* terminari ad hanc vel illam rem, hoc vel illo modo; atque hoc sensu indifferenciam ad utrumlibet sibi vendicat, ut ad creandum vel non creandum, ad creandum hunc mundum vel alium.

Eadem distinctio potest aliis verbis exprimi: Actus liber

essentialiter est contingens, id est, *habet objectum contingens*, conc. *semper quoad entitatem vel existentiam actus*, neg.

Objic. 3.º cont. 2.º thes. Æternitas est vera durationis species; sed duratio essentialiter includit plura instantia: ergo.

Resp. Dist. min. *Formaliter semper*, neg. *virtualiter*, vel *potius eminenter*, conc. Duratio quævis respondet naturæ rei durantis. Æternitas igitur, quæ est duratio entis indivisibilis et immutabilis, necessario et ipsa est indivisibilis, ac exinde *simultanea*: quacum pugnant instantia formalia seu succesiva, solumque dici potest eam continere plura instantia, quatenus temporis instantia indivisibili ratione continet, et superat.

SCHOLIUM.

De immensitate ac invisibilitate Dei agendum hic esset, nisi brevitatis studium ea theologis relinquere nos cogeret. Pro ipsorum tamen, cæterorumque attributorum Dei intelligentia, hæc duo præ oculis habeantur.

1.º Inter perfectiones eas quæ per remotionem et analogiam ex creaturis Deo tribuimus, quædam sunt, quarum formalis et explicitus conceptus nihil imperfectionis includit, quamvis prout sunt in rebus creatis, imperfectioni sint obnoxia, ut bonitas, intelligentia, simplicitas etc. quæ idcirco, *perfectiones simpliciter simplices*, nuncupari solent. Sunt vero alia, quarum formalis conceptus admixtam aliquam imperfectionem redolet, sicut ratiocinandi vis, extensio, motus etc. quæ idcirco *perfectiones secundum quid simplices* audiunt. Atque ex hoc discrimine proficit, quod perfectiones primi generis, Deo *formaliter* inesse dicantur; perfectiones vero *simplices secundum quid*, non formaliter seu secundum propriam rationem, sed *eminenter* tantum in Deo reperiantur; quatenus, scilicet, esse divinum continet quidquid entitatis ac perfectionis est in illis, exclusa ipsarum imperfectione.

2.º Inter divina attributa, quædam sunt quorum conceptus infinitatem involvit, ut omnipotentia, esse a se, esse ens necessarium, actus purus etc. quæ idcirco a creaturis minime participantur, sed illa tantum attributa, quæ infinitatem non implicant, ut ratio substantiæ, sapientiæ, libertatis, cætera hujusmodi.

ARTICULUS TERTIUS

De intellectu et voluntate Dei.

Deum intelligentia esse prædictum, satis superque colligitur ex hucusque disputatis, ac præsertim 1.º ex eo quod in Deo perfectiones creaturarum potiori jure et gradu, necessario reperiuntur; intelligere vero potissima existit perfectio inter creatas: 2.º quia ex mirabili ordine, qui in mundo elucet, aperte satis apparet summa sapientia mundi Institutoris. Quam utramque rationem paucis, pro more, sic exponit D. Thomas: «Deo nulla perfectio deest, quæ in aliquo genere entium inveniatur. Inter perfectiones autem rerum, potissima est quod aliquid sit intellectivum... Deus igitur est intelligens. Item... Naturalia (entia quæ cognitione carent) tendunt in fines determinatos... Cum ergo ipsa non præstint sibi finem, quia rationem finis non cognoscunt, oportet quod eis prestintur finis ab alio qui sit naturæ institutor. Hic autem est qui præbet omnibus esse, et est per se ipsum esse, quem Deum dicimus. Non autem posset naturæ finem præstintuere, nisi intelligeret. Deus igitur est intelligens (1).»

Porro cum Deus sit, et simplicissimus, et actus purus omnis materiæ et potentialitatis expers, consequitur, 1.º idem esse in ipso intelligere, et esse: 2.º Deum, et summa intelligentia, et summa intelligibilitate gaudere; summa quidem intelligentia, quia «cum Deus sit in summo immaterialitatis, ait D. Thomas (2) sequitur quod ipse sit, in summo cognitionis;» summa vero intelligibilitate, tum quia est in summo actualitatis quæ est radix intelligibilitatis, sicut immaterialitas est radix intelligentiæ; tum quia, ut scite habet D. Thomas (3), «esse naturale Dei et esse intelligibile, unum et idem sunt, cum esse suum sit suum intelligere:» 3.º Deum seipsum et alia cognoscere immediate per ipsam suam es-

(1) *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. 44.(2) *Sum. Theol.*, 1.º, P., q. 14, art. 1.^o(3) *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. 47.

sentiam, ita ut hæc fungatur munere speciei intelligibilis universalis. Siquidem, ut præclare habet D. Thomas (1), «species intelligibilis in intellectu præter essentiam ejus existens, esse accidentale habet, ratione cujus (propter quod) scientia nostra inter accidentia computatur: in Deo autem non potest esse aliquid accidens, ut supra ostensum est. Igitur non est in intellectu ejus aliqua species (intelligibilis vel idea) præter ipsam divinam essentiam:» 4.º In Deo identificari intelligentiam, et objectum intellectum, et speciem intelligibilem. Cum enim «Deus nihil potentiale habeat, sed sit actus purus, oportet quod in eo intellectus, (intelligentia) et intellectum (res intellecta) sint idem omnibus modis, ita, scilicet, ut neque careat specie intelligibili, neque species intelligibilis sit aliud a substantia intellectus divini... sed ipsa species intelligibilis est ipse intellectus divinus; et sic seipsum per seipsum intelligit (2).»

Itaque, primum, perfectissimum, et adæquatum objectum cognitionis in Deo, est ipsa Dei essentia, quam adæquate comprehendit; quia ejus intelligentia, utpote infinita et identificata cum esse divino, respondet hujus infinitati atque summæ intelligibilitati. Imo etiam, in ea et per eam Deus omnia alia objecta videt; nam «essentia divina, ait D. Thomas, in quantum est absolute perfecta, potest accipi ut propria ratio singulorum; unde per eam Deus propriam cognitionem de omnibus habere potest (3).» Atque ex hucusque expositis subjecta profluunt

Corollaria:

1.^m Ergo cognitio seu *scientia* divina unico et simplicissimo actu continetur, quo et seipsum, et alia a se distincta, principia et conclusiones, necessaria et contingentia, omnia tandem objecta cujusvis generis, simplici æque ac perfecta cognitione cognoscit. Quod tamen nihil obstat quominus Dei cognitio, simplex in se permanens, eminenter contineat perfectiones actuum et habituum multiplicium, quibus hominis intellectus pro objectis cognoscendis informatur (4).

(1) *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. 46.(2) *Sum. Theol.* P. 1.º, q. 14, art. 2.^o(3) *Sum. cont. Gent.* lib. 1.º cap. 54.

(4) Quam rem peregre exponit D. Thomas his verbis: «Homo T. II.

2.^m Ergo Deus in sua essentia et per suam essentiam cognoscit res omnes possibles. Siquidem, res eatenus dicitur possibilis, quatenus habere potest rationem entis; nihil enim est impossibile, nisi ens, et non ens simul. Cum ergo in divina essentia, utpote infinita, contineatur et representetur quidquid potest habere rationem entis, Deus cognoscendo propriam essentiam, cognoscit in ea omnia entia absolute possibilia, quæ nihil sunt aliud, quam modi quibus divina essentia imitari ac participari potest. †

3.^m Ergo Deus cognoscit omnia entia finita, sive præterita, sive præsentia, sive futura. «Effectus enim cognitio sufficienter habetur per cognitionem suæ causæ; unde scire dicimus unumquodque, cum causam ejus cognoscimus. Ipse autem Deus est per essentiam suam causa essendi aliis. Cum igitur suam essentiam plenissime cognoscat, oportet ponere quod etiam alia cognoscit (1).»

4.^m Ergo duplex scientia in Deo potest per rationem distingui; prima, qua Deus seipsum, pure possibilia, et ea quæ absolute sunt necessaria, cognoscit; quæ idcirco præcedere concipitur libera decreta voluntatis divinæ: dicitur scientia necessaria seu simplicis intelligentiæ. Altera, ea est qua Deus cognoscit res quatenus ad actualem existentiam perductas, vel perducendas; quæ idcirco pendet ac posterior concipitur divinis decretis, ex quibus Deus libere vult ejusmodi entia existere: dicitur libera seu scientia visionis (2).

5.^m Ergo Deus cuncta quæ in tempore eveniunt præ-

secundum diversa cognita, (objecta) habet diversas cognitiones; nam secundum quod cognoscit principia, dicitur habere intelligentiam; scientiam vero, secundum quod cognoscit conclusiones; sapientiam, secundum quod cognoscit causam altissimam; consilium vel prudentiam, secundum quod cognoscit agibilia; sed hæc omnia Deus una et simplici cognitione cognoscit. Unde simplex Dei cognitio omnibus istis nominibus nominari potest; ita tamen quod ab unoquoque eorum, secundum quod in divinam prædicationem venit, secludatur quidquid imperfectionis est, et retineatur quidquid perfectionis est. Sum. Theol. 1.^a P. q. 14, art. 1.º, ad 2.^m

(1) Sum. cont. Gent. Lib. 4.º c. 49.

(2) Atque hujusmodi partitio divinæ scientiæ obtinuit in Scholis, donec sæculo 16. labente, Molina S. J. theologus, opus, cui titulus: *Liberi arbitrii cum gratiæ donis, divina præscientia, providentia,*

noscit, vel potius noscit (1), etiam ipsa contingentia et libera, quin idcirco hominis libertas lædatur. Sed quoniam hominis ratio non ita facile id sibi persuadet (2), quidpiam in re hac oportet immorari.

THESIS.

Futura contingentia et libera Deus certo novit; hæc tamen scientia seu præscientia, nec rerum contingentiam, nec hominis libertatem tollit.

Prob. 1.^a pars. Si futurum aliquod Deus ab æterno non prænovisset, Dei scientia auferetur atque perficeretur, dum futurum illud incipit esse, ac exinde inciperet a Deo cognosci; atqui naturæ divinæ, utpote perfectissimæ, immutabili ac infinitæ, repugnat fieri accessionem alicujus novæ perfectionis seu cognitionis: ergo.

Prob. 2.^a pars. Qui res præteritas vel præsentis mente considerat, nullam necessitatem eisdem imponit, sed easdem in propria natura relinquit; atqui Deus in sua indivisibili et

prædestinatione, et reprobatione concordia, evulgavit, atque scientiam, quæ media appellatur, inexit. Est autem hæc ex ipso Molina, scientia qua Deus, «ex altissima et inscrutabili comprehensione cujusque liberi arbitrii, in sua essentia intuitus est quid pro sua innata libertate, si in hoc, vel illo, vel etiam infinitis rerum ordinibus collocaretur, acturum esset, cum tamen posset, si vellet, reipsa facere oppositum.» Op. cit., q. 14, art. 13.

(1) Noscit, inquam, potius; quia revera, cum Deus omnia videat in æternitate, quæ indivisibilis ac simultanea existit, nihil est Deo futurum sed præsens; ac proinde quoad ea quæ nos futura dicimus, Deus scientiam potius quam præscientiam sibi vindicat.

(2) Profecto, Cicero, ut alios mittamus, Dei præscientiam cum libertate hominis conciliare nescivit; unde ut istam in tuto collocaret, præscientiam inficiatus est, scribens: «Nihil est tam contrarium rationi et constantiæ, quam fortuna, ut mihi, ne in Deum quidem videatur, ut sciat quid casu, et fortuito futurum sit. Si enim scit, certe illud eveniet; si certe eveniet, nulla fortuna est; est autem fortuna: rerum igitur fortuitarum nulla est præsentio.» De Div., lib. 2.º, cap. 7.º

De quo proinde merito aiebat D. Augustinus: «Negavit præscientiam futurorum; atque ita dum vult homines facere liberos, fecit sacrilegos.» De Civit. Dei, lib. 5.º, cap. 9.

simultanea aeternitate res futuras videt et contemplatur uno et eodem simplicissimo actu, quo videt et contemplatur res nobis praeteritas, et praesentes: ergo sicut postremis hisce nulla imponitur necessitas ex Dei visione et contemplatione, ita nec illis quae apud nos sunt futurae.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objic. 1.º Necessitas opponitur libertati, sed id quod Deus praescit, necessario evenit: ergo.

Resp. Dist. min. Necessario evenit, *necessitate absoluta*, neg. *hypothetica* et *consequentia*, conc. Necessitas absoluta in eo sita est, quod res ita sit ut aliter esse nequeat: hypothetica vero, quae etiam *consequentia* et *conditionata* dici solet, rebus eis congruit quae ita sunt, ut non repugnet non esse, vel aliter esse, quae proinde rerum contingentiam, aut libertatem minime tollit. Sic, ex hypothesi quod Deus voluerit hunc mundum creare, *necessarium* est hunc mundum existere, quin tamen haec necessitas, aut mundi contingentiam, aut Dei libertatem evertat, cum Deus *absolute* potuerit hunc mundum non creare.

Objic. 2.º ac simul inst. Haec propositio: *Si Deus praescivit hoc futurum esse, hoc erit*, est vera absolute: ergo Dei praescientia absolutam necessitatem praese fert. Prob. cons. In propositione conditionali, si antecedens est necessarium, etiam consequens est necessarium; sed antecedens praefata propositionis, est absolute necessarium, Deus enim ex necessitate absoluta scit aliquid futurum: ergo etiam consequens, ac proinde existentia futuri absolute erit necessaria.

Resp. Neg. cons. Ad prob. disting. maj. Etiam consequens est necessarium *in sensu composito*, conc. *in sensu diviso*, neg. Sensus compositus in praesenti materia tunc habetur, quando res quae contingens et futura dicitur, cum divina praescientia simul componitur vel jungitur; quo sensu res a Deo praescita non potest non existere, cum Dei scientia falli non possit. At sensus divisus est, quando res contingens et fortuita, in se ipsa absolute spectatur; quo sane sensu res, eo ipso quod est contingens et fortuita, potest evenire, vel non evenire. Ex quo jam satis perspicue infertur, quod id quod est impossibile tantum in sensu composito, impossibile

solum est hypothetica impossibilitate, quae contingentiae et libertati non repugnat. Sicut enim in hac propositione: *Si Petrus loquitur, non potest tacere*, consequens est necessarium *in sensu composito*, quia nequit componere silentium cum locutione; et tamen nec Petri locutio, nec silentii absentia sunt necessariae absolute, sed ex hypothesi tantum; non ab simili ratione in conditionali objecta, quamvis consequens sit verum et necessarium in sensu composito antecedentis, nullam absolutam necessitatem involvit, quia nec ipsum antecedens est necessarium hoc modo, cum Deus potuerit scire hoc futurum tanquam non futurum, si, nempe, decrevisset ipsam non producere. Verbo: si aliquid ut futurum praescitur a Deo, necessario illud erit *quatenus praescitum* a Deo, cujus scientia semper verum attingit; at non erit *necessario quatenus in se a parte rei* seu in propria natura spectatur, quae non immutatur ex Dei praescientia; haec quippe rem praescitam relinquit in propria natura, sive haec sit necessaria, sive contingens, sive libera (1).

Objic. 3.º Ex praescientia Dei circa contingentia et libera, de medio tolluntur consilia et cura hominum de agendis; quandoquidem si Deus praescivit aliquid futurum, illud erit, sive humana consilia adhibeantur, vel secus: ergo.

Resp. Disting. ant. *Si Deus simul non praesciret consilia, et curas hominum, tr. secus*, neg. Etenim, Deus dum praescit, et sicut praescit aliquid futurum, simul praescit, et ita etiam praescit, consilia, curas, media, ex quibus et per quae illa

(1) Ad rem apposite D. Thomas: «Quando in antecedenti ponitur aliquid pertinens ad actum animae, consequens est accipiendum, non secundum esse quod in se est (secundum esse reale extra animam) sed secundum esse quod est in anima: aliud est enim esse rei in se ipsa, et esse rei in anima: ut puta si dicam: si anima intelligit aliquid, illud est *immateriale*, intelligendum est quod illud est immateriale secundum quod est in intellectu, non secundum quod est in seipso. Et similiter si dicam: *Si Deus scivit aliquid, illud erit*, consequens intelligendum est prout subest divinae scientiae, scilicet, prout est in sua praesentialitate: et sic necessarium est, (nempe necessitate hypothetica) sicut antecedens: quia omne quod est, dum est, necesse est esse, ut dicitur 1.º Periherm. » *Sum. Theol.*, 1.º P., q. 14, art. 13, ad 2.^m Quae sane D. Thomae doctrina sedulo mente est versanda, non pro hac tantum, sed pro aliis consimilibus questionibus.